

ЩЕБЕЛЬСЬКА В.О., ст.гр. МО-08а
Наук.керівн.: Усова Г.В., асист.
ДВНЗ "ДонНТУ" Автомобільно-дорожній інститут,
м. Горлівка

КОНКУРЕНЦІЯ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ

Здійснено теоретичні дослідження наукових підходів щодо визначення сутності економічної категорії "конкурентоспроможність", та основних складових конкурентоспроможності. Надано авторське трактування поняття конкурентоспроможності як комплексної категорії.

Актуальність. Розвиток ринкових відносин, зовнішньої торгівлі, процеси глобалізації, інтеграції та лібералізації є одними з найбільш актуальних у сучасному світі. Тому дедалі гостріше постає питання визначення та підвищення конкурентоспроможності економіки держави на міжнародному рівні. У підприємств також виникає необхідність свідомого управління змінами на основі науково обґрунтованої процедури їх передбачення, регуляції, пристосування до умов, що змінюються. Формування конкурентного середовища в економіці України відбувається без наявної необхідної бази її існування: інституціональної структури, інструментарію, спеціалістів, досвіду тощо [1]. Це обумовлює необхідність дослідження досвіду функціонування механізму конкуренції, накопиченого державами зі сталою ринковою економікою.

Мета дослідження. Є комплексне дослідження суті та особливостей конкуренції та конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможність виявляється лише в умовах конкуренції і через конкуренцію. У Законі України «Про захист економічної конкуренції» наводиться наступне визначення економічної конкуренції: змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання, мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку [2].

Слід звернути увагу на багатозначність трактувань сутності поняття "конкурентоспроможність" сучасними вченими–економістами (табл.1).

На цій основі можна запропонувати наступне трактування: конкурентоспроможність – це багатоаспектна характеристика об'єкта (країни, продукту, підприємства), яка відображає його здатність задовольняти конкретні потреби краще, ніж аналогічні об'єкти, та забезпечує стабільне функціонування у динамічних ринкових умовах.

Враховуючи постійний прогрес економічних досліджень, методологія, яка використовується для оцінки конкурентоспроможності, з часом еволюціонує. Останнім кроком у цій еволюції став індекс глобальної

конкурентоспроможності (ІГК), який був вперше представлений у 2004 році та став головним індексом для вимірювання національної конкурентоспроможності. ІГК увібрав у себе основні новітні економічні ідеї щодо конкурентоспроможності й бере до уваги зважене середнє значення великої кількості різних складників, кожний з яких відображає один з аспектів конкурентоспроможності:

1. Державні та приватні інституції – формують базу, у межах якої приватні підприємці, компанії та уряди взаємодіють один з одним з метою збагачення економіки, суттєво впливаючи на конкурентоспроможність.

2. Інфраструктура – визначає місце розташування економічної діяльності, а також види діяльності або сектори, що можуть набути високого рівня розвитку в економіці.

3. Макроекономічна стабільність – сама по собі не збільшує продуктивність країни. Однак, макроекономічний хаос шкодить економіці.

4. Охорона здоров'я та початкова освіта – має життєво важливе значення для конкурентоспроможності й продуктивності країни.

Таблиця 1

Погляди вчених-економістів на категорію «конкурентоспроможність»

Автор	Визначення терміну конкурентоспроможності
Грошев В.П.	Комплекс споживчих властивостей товару, що визначає його відмінність від інших аналогічних товарів по ступені й рівню задоволення потреб покупців і витратам на його купівлю й експлуатацію.
Кредісов А.И.	Характеристика товару, що відображає його відмінність від аналогічного конкурентного товару як по ступені відповідності конкретної потреби, так і по витратах на її задоволення.
Печінкин А. та Фомін В.	Складне багатоаспектне поняття, яке визначає здатність товару зайняти та вдержати позицію на конкурентному ринку в певний період за конкуренції з іншими аналогічними товарами.
Фатхутдинов Р.А.	Конкурентоспроможність — це властивість об'єкта, що характеризується ступенем реального чи потенційного задоволення ним конкретної потреби у порівнянні з аналогічними об'єктами, представленими на даному ринку. Конкурентоспроможність визначає здатність витримувати конкуренцію у порівнянні з аналогічними об'єктами на даному ринку [3].
Піддубний І.О., Піддубна А.І.	Потенціальна або реалізована здатність економічного суб'єкта до функціонування у релевантному зовнішньому середовищі, яка ґрунтується на конкурентних перевагах і відображає його позицію відносно конкурентів.

5. Вища освіта та професійна підготовка – вирішальні для економік, які намагаються рухатися вперед ланцюгом створення додаткової вартості, не обмежуючись простими виробничими процесами та продукцією.

6. Ефективність ринку товарів. Країни з ефективними ринками виробляють необхідний асортимент товарів та послуг з урахуванням умов попиту-пропозиції.

7. Ефективність ринку праці – важлива для забезпечення швидкого переміщення працівників з одного сектора в інший, що стимулює найбільш ефективне їх використання в економіці.

8. Рівень розвитку фінансового ринку. Ефективний фінансовий сектор дає можливість розміщення ресурсів, зекономлених громадянами країни або інвестованих іншими країнами, там, де ці ресурси використовуються найбільш продуктивно.

9. Оснащення новітніми технологіями. У цій групі оцінюється швидкість, з якою економіка переймає і використовує новітні технології для підвищення продуктивності секторів своєї економіки.

10. Розмір ринку – впливає на продуктивність, оскільки великі ринки дозволяють компаніям використовувати переваги ефекту масштабу виробництва.

11. Рівень розвитку бізнесу – впливає на рівень ефективності при виробництві товарів і послуг, що, у свою чергу, збільшує продуктивність і підвищує конкурентоспроможність всієї країни.

12. Інновації. У довгостроковій перспективі підвищення ефективності та рівня життя можливе лише завдяки технологічним інноваціям [4].

Перелічені складові не тільки взаємопов'язані, але й посилюють одна одну. Показники кожної з складових надають можливість провести аналіз сильних та слабких сторін конкурентоспроможності країн.

Отже розуміння теоретичних основ, джерел конкуренції та факторів конкурентоспроможності, змін, які відбуваються в національній економіці під впливом макроекономічних чинників, дозволить як уряду, так і керівникам підприємств приймати рішення щодо посилення ринкових позицій. Підвищення конкурентоспроможності вимагає впровадження широкомасштабних інституціональних реформ, формування об'єктів нового типу, стратегічно важливих комплексів, здатних опанувати сучасні інноваційні технології, які дають найбільшу економічну віддачу в контексті динамічних умов розвитку.

Бібліографічний список

1. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізми реалізації. Монографія. - К.: КНЕУ, 2004. -275 с.

2. Закон України "Про захист економічної конкуренції" від 11 січня 2001 року №2210- III // Відомості Верховної Ради України. -2001. -№ 12. -С. 64.

3. Фатхутдинов Р.А. Стратегический маркетинг: Учебник. -М.: АО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 2000. -640 с.

4. Звіт про конкурентоспроможність України 2010.